

ספר
דרדשי
הצל"ח

לבעל
הנודע
ביהודה

ספר
אהבת
ציון

לבעל
הנודע
ביהודה

ספר
דרוש
הצל"ח
לבעל
הנודע ביהודה

ספר

אהבת

ציון

לבעל

הנודע ביהודה

ספר

דרושי הצל"ח

לבעל הנודע ביהודה

דברי מוסר ודרשות
אשר דרש במקהלות עם בקהילת קודש פראג

פאר ישראל וקדושו, רבינו הגדול,
הגאון האמיתי, מופת הדור, רבן של כל בני הגולה,
בקש"ח

מרת יחזקאל סג"ל לנדא זצוק"ל

יצא לאור מחדש ברוב פאר והדר

על ידי

מכון "מים מדליו"

ביתר עילית

שנת תשס"ב לפ"ק

ספר

אהבת ציון לבעל הנודע ביהודה

דברי מוסר ודרשות
אשר דרש במקהלת עם בקהילת קודש פראג,
פאר ישראל וקדושו, רבינו הגדול הגאון
האמיתי, מופת הדור, רבן של כל בני הגולה,

בקש"ת

מין יחזקאל מנ"ל לנרא זצוק"ל

יצא לאור מחדש ובהוספות שעריין לא נדפסו

ברוב פאר והדר

על ידי

מכון "מים מדליו"

בוחר עילית

שנת תשס"ד לפ"ק

ס פ ר

אהבת ציון

דברים נעימים בתוכחת מוסר

באת הרב הגאון הגדול ומפורסם מורנו ורבינו רבי יחזקאל מנחם לנדא זצ"ל

נודע כיהודה ובישראל גדול שמו בספריו היקרים

ספרי שאלות ותשובות נודע ביהודה מהדורא קמא ומהדורא תניינא,

וספרי ציון לנפש רוח, וספר דגול מרבכה.

אשר כשר צדק בקדול עם, נרג כצאן עמו, לנהלם בדרך הישר והטוב, ולהקטע בלבכם אוהב ה' ורחמו, חבו ממתיקים וכלו מחכמים, בתוכחת מעולה כאהבה עזה. שפנתה דרושים בסדר נכון כבודו ישר זה, ובאצרות ארבעה דרושים מכבוד בנו הרב הגאון המפורסם מרדכי שמואל מנחם לנדא זצ"ל, אב"ד רוקק פראג יע"א:

נדפס ראשונה בק"ק פראג, ע"י הרב הגאון בדר"ש לנדא בן המחבר זצ"ל, הלייך מצארתו נדפס כעת מה

ווארשא

בהוצאת בית מסרי הספרים של ר' יהושע גרשון מונק ז"ל רח"ל נקניטע נ"ל

שנת אשר ולברון לדאה. לפ"ק

Сочиненіе Раввина И. ЛЯНДАУ. Том II.
А Г А В А С Т Ъ Ц І О Н Ъ т. в. Любовь Сіона,
(Галууду івнїа дїаспорїаїа)
В А Р Ш А В А 1891 год.

חקרמת המו"ל

יתברך הבורא וישבח יוצר, שזיכנו להגיש לפני ציבור התורה חיבור הקדוש הזה ספר אהבת ציון, והוא כולו זיקוקין דגורא שיצא מפי ממלל רברבן, רבן של ישראל, פאר ישראל וקדושו, הגאון האמיתי רבינו הגדול, רבי יחזקאל סג"ל לנדא זצוק"ל זיע"א, בעל שו"ת נודע ביהודה, אשר כשר צדק בקהל עם, בקהילת קודש פראג, ושם נהג כצאן עמו, לנהלם בדרך הישר והטוב, ולחקוע בלבכם אהבת ה' ויראתו, ולעמוד על משמרת הקודש.

ברוך הוא אלקינו על שנתן בלבינו להביא ספר זה מחדש לדפוס, מאחר וספר זה לא הודפס במשך עשרות שנים, ורבים אומרים זה הספר לא שמענו מעולם, ובפרט שבזה זכינו לסיים את אשר החלנו לעשות לפני כשנתיים ימים להופיע ספרי דרשות רבינו הצל"ח, והדפסנו ספר "דרושי הצל"ח" ברוב פאר והדר, ועתה מעשינו כבראשונה לחדש הרר זיו הספר הקדוש הזה, בדפוס נאה ובאותיות מאירות עינים, ובנחנית מראה מקומות למאות שהיו חסרים בו, ובעריכת מפתחות הדרשות הענינים והספרים, למען ימצא בו כל אחד חפצו בנקל.

ומאוד תגדל שמחתינו בראותינו שאנו עושיין בזה רצון צדיק, שרצה בכל מאודו שדבריו יהיו ערוכים ומודפסים בצורה נאה, וכן כתב נכדו המוציא לאור ספרי הצל"ח בהקדמתו לצל"ח מועד, וז"ל וכאשר בינתי בכתיבי ידו קודש של רבינו ז"ל, בדרשותיו הנחמדות אשר כתב וביאר על הלוחות, והמה ערוכות ושמורות תחת ידי, ראיתי כי מאוד נכספה גם כלתה נפשו לראות אמרותיו הטהורות, מזוקק שבעתיים באות דפוס, וחרותים על לוח, בעט ברזל ועופרת, למען יעמדו ימים רבים, ולמען ישוטטו בהם רבים ותרבה הדעת עכ"ל, ובפתח דבר לספר דרושי הצל"ח כתב נכדו המו"ל ז"ל וכבר הודעתי בהקדמתי לצל"ח על מועד, אשר הוצאתי לאור זה כארבע שנים, כי כל ישעי וכל חפצי בהוצאתי לאור הספרים אלו, רק למלאות רצון הגאון ז"ל, אשר גילה חפצו הטהור בכמה מקומות כי דבריו יהיו נדפסים, ונפזרים תוך הגולה, למען ישוטטו בהם ותרבה הדעת עכ"ל.

מהות מפתח הדרשות ותוכן הענינים **ציון** ט

דרוש ו' ע

הספר על הגאון מו"ה שמואל הילמן זצ"ל אב"ד הק"ק מיץ, ועל הרכני
החסד המנוח מו"ה אנשיל עזרש חד מב"ד הגדול דפראג. (י"ט שכמ
תקכ"ה)

א. מענין מיתת צדיקים והספרים. ב. מענין פרנסה. והשפעת הצדיקים
בחיותם ובמותם.

דרוש ו' פג

הספר על זוגתו הרכנית (כ"ח סבת תק"ן)
תקרה אם גם הצדקניות נתפסות בעון הרור, ומעם שצדיקים נתפסים
בעון הרור, ודברי שבח על זוגתו הרכנית.

דרוש ח' פו

(ע"ה שכמ תקל"ח)
א. מענין תחיית המתים לעתיד לבא, ב. מענין הקנאה, ג. מאריך בחומר
איסור ריבית.

מבאן הדרשות הם של בן המחבר הנר"ש לגדא

דרוש ט' צו

לחברא קדישא נחש"א (ע"ה שכמ תקע"ב)
תוכחות מוסר לתלמידי חכמים אשר מתעטרים בחודשים שחודשו אחרים,
וממזעלח הדפסת ספר מחודשי תורה אשר חודש.

דרוש י' קיג

פרישת וארא לח"ק נחש"א (כ"ט סבת תקע"ד)
מענין גלות מצרים, טקונו על פשעי הרור וקלקול חכמים והבנות, וטוב
מענין צדקה לעניים.

א'

צ"י ציבור התקבלים

ג'

ה' מאהבה וחשיבה

ז'

ט' את הבחנה

י"ב

י"ג ביאור רחב בענין

י"ד

י"ה אהיה ומחשבת מטה

פשתה המספחה ברחוב היהודי פה יושבים בבתי משתאות אנשים ונשים וגם ערב רב במתולות ורקודים ולשמחה מה זו עושה ושתוק וקלות ראש של הכסילים מרגילין לערות.

והנה החסד שהקב"ה עושה עם המתים דהיינו הרשעים שבחיים קרויים מתים ואינם יודעים מאומה להרהר בתשובה הוא חסד של אמת שאינו מצפה כביכול לתשלום גמול ממנו אבל הוא לרעתם והמה מהפכים מרת הרחמים למרת הרין כי משלם לשונאיו בעוה"ז להאבידו בעולם הבא ומחליפים עולם עומד בעולם עובר, אלא דלפי זה אם הרשע נשאר מת ולא שב כלל אין כאן ורב חסד נגדו ואדרבה תשובה שהיה לו בעוה"ז נעשה למרת הרין גמור להאבידו בעולם הבא ומוב כעם משחוק שיותר היה טוב לרשע אם היה הקב"ה כועס עליו בעולם הזה ויהיה לו זכות לעולם הבא משחוק שהשעה שחקת לו בעולם הזה.

ונראה לומר שר"ל רדשו מתחלה ואמת ולבסוף רוב חסד והכלל בבעלי תשובה קאי כי ידוע שיש הפרש גדול בין שב מאהבה לשב מיראה שהשב מאהבה דוונת נעשין לו בזכות והשב מיראה דוונת נעשין לו כשגגות ואשוי איש זו שעושה תשובה כשהוא איש עדיין בכתו בשנות נעוריו והיה יכול עדיין לילך בעצת יצרו והוא מתגבר עליו זה יכול לעשות תשובה מאהבה ונפלאה לו

מכל תענוגי עוה"ז שאין בהם ממש והכל רק תענוג מדומה לפי שעה הכל הוא אין בו ממש וכל זה מרת הצדיקים שמהפכים מרת הרין למרת הרחמים כי ע"י היומרים שהקב"ה מייסרם המה מפשפשים כי אדם אין צדיק וגו' ומתקנים ורביםם לגמרי והרי אותן יסורים היו למטובתם.

ומעתה

נגד הצדיקים נדרש הקרא למפרע מתחלה ואמת ולבסוף ורב חסד, ונגד הרשעים נדרש האי קרא כסדרו מתחלה ורב חסד ולבסוף ואמת, כי ידוע שהקב"ה מאריך רוחיה נגד הרשעים ומצפה לתשובת הרשעים והוא מנורת החסד כי קבלת הרשעים בתשובה הוא מצד החסד כי מצד מרת הרין נפש התועבאת תמות והקב"ה ימני פשוטה בחסרו הגדול לקבל שבים ולבסוף אם הרשעים עומדים במדרם ואינם שבים המה מהפכים מרת הרחמים למרת הרין הרי ואמת שמתנתג עמהם בלי ויתור ומקבלים בעוה"ז נחשב להם לשכר אותן מצות שעשאו, ורכו לזה מה שאמרו חסד עושים עם המתים נקרא חסד של אמת, כי החיים יודעים שימותו אלו צדיקים שבמתתם נקראו חיים ויודעים שימותו וכל יום נגד עיניהם כאלו היום ימותו לקיים טוב יום אחד לפני מותךך והמתים אינם יודעים מאומה אלו הרשעים שבחיים קרויים מתים אינם יודעים שאינם נתנים לב לדעת סופם וכל ימיהם כחגים תוף וכגור ופועל ה' לא יבישו, כאשר

דכמו ערך וסדר תמים הא
 נחם עושה צדקה עם רוב
 לחתו שהוא רק חסד אך שמו
 אמ ולכן אמר לא מיטעם חסדו
 ברעום לעובד ומחנה שמשנה
 כמותם עליו כי הורה לו
 עשתה, לומר ידעך שחיה לו
 כפה מלא ימי מות הללו
 ריחל ממתני וקמו שה
 ה סדר תפלה שישלח תוף
 ית לומר כפה עליו אך חסד
 ר ועל כדרך ואמת משלם חסד
 מרות הרחמים והוא מזה וחס
 ת את את וברו לשבח אף חסד
 מעובדים בברי א"כ רוב לו
 היום ביות שלט עשה.

כל זה יחבן לפי רובו אלו
 מה שרשע אילפא מרחל אלו
 רוב חסד אין באמת מזה
 כמו שקשטו לקל ולעורר
 לא יאיר לשנוא אל מר
 שלם לו גמולו וטוב סוד
 מן הן העולם הבא וצדיק
 מאיר לשלם גמולו וטוב אהר
 יורים בעוה"ז על ימים נתי
 כדי שקבלו שבים בשלם מתי
 ה עולה ברעף חתך מתי
 עשו במדת ואמת כל זה
 בשעת מותו מראה להם
 שביקה, ומראה להם כי
 מכלל יסורים ועויות במותו
 ורב חסד להגדיל שיהיה
 קחת רוח סקה אלה מתי

הקדמה

יחברך הבורא וישתבח היוצור, על רוב רחמיו וחסדיו עמנו, ובטובו הגדול ויבני לתהידי הספר הקדוש הנפלא "דרושי הצל"ח", במהדרה מאירת עיניים, באופן שניתן להאמר ע"ו רפנים חרשות באו לכאן.

ואספרה ואגידה מה הביאני הלום, דזה שנים רבות ראיתי להספר הנ"ל במהדרה ישנה ובאותיות שבורות ורצועות ועמרותי נשתומם היחבן דרביו של אחד מגדולי הדורות, רבן של כל בני הגולה, בעל הנודע ביהודה, אשר דבריו בהלכה הם יסוד ועמוד התוראה, לא זכה להפוצה בקרב עם בני", ועד כדי ששאלתי לרבים מהלומדים אם שמעו מספר כזה, ואמרו שלא שמעו מהספר זה כלל, וגם לא ידעו כלל שהנב"י היה גם דרשן ובעל אגדה ומוסר.

ובעבור הזמן ראיתי דזה היה אחד מרצועותיו הגדולים של רבינו, לראות את כל פרי עמליו, דהיינו חיבוריו בכל מקצועות התורה יוצאים לאור עולם ברפוס, כדי שתחרכה הדעת בעולם, וכמו שכתב נכדו ר' זאב וואלף סנ"ל לנדא המו"ל של ספרי הצל"ח וכן מו"ל ספר זה, בהקדמתו לצל"ח מועד, וז"ל וכאשר בינתי בכתבי ידי קודש של רבינו וז"ל, בדרשותיו והנחמרות אשר כתב וביאר על הלוחות, והמה ערוכות ושמותיה תחת ידי, ראיתי כי מאוד נכספה גם כלתה נפשו לראות אמירותיו הפהורות, מווקקות שבכתבים באות ברפוס, והרותים על לוח, בעט ברזל ועופרת, לפני יעמדו ימים רבים, ולמען ישוטטו בהם רבים, ותרבה הדעת וכו'... ובמקום גדולתו שם תמצא ענותנותו, כי כה דבר אלינו בקדשו בדרושים היקרים, וכו'... וז"ל.

והנה מה אומר ומה אדבר ואנוכי תולעת ולא איש ולא בית אדם לי, ואין אני כדאי אפילו לרועי בקר וה' זיכני ללמוד תורה ברבים, ולא מחכמה יחידה ראית כי כי ידעתי מיעוט ערכי, וכמה גדולים ומטובים ממני אשר קטנם עכה ממנתי, ולא זכו שיצא להם שם בעולם, והמה יושבים ולומדים תורה בצניעה ואין דורש עליהם, ואני משכים ומוצא כמה אוכלסין ת"ח משכימים לפתחי, וזה מענורי ועד עתה מיום שהייתי בן עשרים שנה לא פסקה ישיבה מעל שולחני זה יותר מארבעים שנה, ותקטן עוד זאת בעיני ה' והפליא חסדו עמי להשלים חיבורי (נובי"ק) ולהביאו לבית הדפוס ושיתפשטו דברי בעולם, כ"ו חסד גדול מאת הקב"ה ולא בזכותי כי עירום אנכי, רק זכות אבותי עמדו לי.

והנה רז"ל דרשו במסכת יבמות מקרא בתהילים אגורה באתלך עולמים אחמה בסתר כנפך סלה, וכי אפשר לו לאדם לדור בב' עולמים, אלא אמר דוד יהי רצון שיאמרו דבר שמועה טפי בעולם הזה, דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יהוצקד כל

רוע מעלליכם מנגד עיני לרחות המקטרג ממקוט, וכיצד יהי זה חדלו הרע שתקף התחרטו על מעשיכם, חרטה נמורה, דהיינו עויבת התאם דהיינו חדלו הרע, שלא תוסיפו לעשות עוד כבראשונה, והו מופת על החרטה, תקף יודחה המקטרג ונסתרה מחיצה, ואז תעלה התפלה לפני כסא כבודו.

כד ובוה נבוא לדברי ישעי הנביא (מקסמל י"ט) שהתחלנו בו, הן לא קערה יד ה' מהושיע, הכוונה שימינו פשוטה לקבל, ולא כבדה אונו משמוע, ואמר כי אם עונותיכם היו מבדילין וגו', פירוש הן אמת שעונותיכם מבדילים מ"מ אין זה עובד לשמיעת תפלה, אבל מה שהוא מעכב והמאיתים הסתירו פנים מכס משמוע, שאם הייתם מתחרטים כלב שלם ומתודים, אף שלא היה יכולת למחול העון בלי יום הכפורים ויסורים, כל אחד מחילוקי כפרה לפי מדרגתו, מכל מקום היה נדחה המקטרג ונתגלה המסך המבדיל, ואז לא הייתם בהסתר פנים, ואמר הנביא ראו אך ממש היתה"ר שולט עליכם, כמאמר ר"ל רשעים יצה"ר שופטן, שהרי כפיכם נגאלו ברם, שכבר אתם רואים גנות וטנוף מעשיכם, עוד שכפיכם כל קף הוד נגאלה ברם ונתתם העון ופשעו, ועם כל זה אחי לא שבתם, ושמת תאמרו ואך אפשר לשוב ולתקן וכבר נכתם עונינו, ולזה אוטר שהרי עכ"פ חרטה ועויבת התאם כידם לעשות, וגם זה אין אתם עושים, שהרי עדיין ואצבעותיכם בעון.

ושמא תאמרו הרי אנו מתודים ג"פ בכל יום בימי הסליחות, ולזה אמר שאין

לו, וכמו שהארכת בתחלת הדרוש ואפילו הפגמים החמורים שצריכין מיתוק היסורים או יוה"כ, מכל מקום ע"י התשובה וסר עונך כתיב שהמקטרג מטחלק, ומתגלה המחיצה שהיתה מפסקת יומין הרחמים מתגלות,

ואולי זה הוכיח ישעיה הנביא (ישעי ח' ע"ח) ובפרישכם כפיכם אנלים עיני מכס, גם כי תרבו תפלה אינני שומע ידיכם דמים מלאו, רחצו הובו הסירו רע מעלליכם מנגד עיני, חדלו הרע וגו', הנה אמר כי רבו התפלה איננו מועיל, כיון שאין מקום לתפלה לעלות השמימה, שהרי עונותיכם המבדילים מה מחיצה של ברזל, והיינו המקטרג הנברא במעשינו הוא עומד לפני כסא כבודו ומקטרג, ואמר ידיכם דמים מלאו, כיון בזה למה שכתבתי שהמקטרג כתו חזק מאוד, כי נברא בתכלית השלמות הרע, והעכירה בתוקף תלהבות החשק, לא כמו שאח"ל שילבש שחורים ויעשה מה שלבו הפץ כאדם העושה בעל כרחו דלא מצי כ"ף ליצרא, והמופת על זה שהרי ידיכם דמים מלאו, והגת מי שלוקח דבר מטונף כידיו בעל כרחו לוקחו בראשי אצבעותיו למעט המינוף מן הוד, אבל כיון שריכם דמים מלאו א"כ ראה שעשיתם כחשק גדול, ובחיבוב המעשה כיד מלאה, ואמר שאם רצונכם שתקובל תפלתכם מתחלה רחצו הובו, אלא שמא תאמר א"כ אבדה תקותנו שהרי עונותינו רבו למעלה, ואם נרבה כורית ונכנס בנזר נכתם עונינו, לזה אוטר אין אני שתתקנו לנמרי, רק פעולה אחת אני רוצה מכס, הסירו

והוא ע"ד שאח"ל ויהי
המסכן בויה, שנסמכין סכר
שהו המצות אנו מסמכין אותן
לנו מקום להתגב כי הן
בכסיפי האש, כי חלל מהדי
ה', שהיינו מתסדרים בזה
צולי, והיינו עוסקים במה
גלהבות גדול כרמנו מ' ז'
לא היה שליטה למקטרג, וזו
הה נרפך הוא, המקטרגים וזו
מה ומכסיפי האש, כי תחלה
ל מעשה העבדות אנו עושים
צר הרע, ובפרט יצא הקט
יות, או לנו כי תאמר,
גורים לא הריחו רח או כל
מצעות עשינו בעצלת ונתת
חשק ותלהבות, וא"כ זה היה
דמנון על, ומה וזכר ש' לזו
א דדינא בראש השנה, שהיה
גור התורה כמו ששנינו במש
במלאכים ואמרו ארם שיער
ל ומלא את ידועים מה לזו
הרבה שפך, כלום יש לו חשב
הקב"ה חתיה תחת כסא כבודו
וזהו וכתוב ותחלל אלו ויהי
זקרו ויעתר לו אלא חזרו
להשיג לאותו חתיה ע"י השני
קונה, ולכן אחי והי' לו חשב
ושמא תאמרו אך אשתי נזר
שבידינו כוסן קצר כזה חתיה
שקצר עויבת התאם הריח חתיה
די זה השליש מן המסכן היה
הוא כמדרגת חסא וזקן מה
אח"ל (ישעי ח' ע"ח) ענין ע"י
בתשובה אינו זה מסך ע"י עונות